

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 2

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 2. – 828 с.

ISBN 978-617-8263-40-9

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У другому томі збірника відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-40-9 (т. 2)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

ПОНУРКО ТАРАС АНДРІЙОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального процесу,
детективної та оперативно-розшукової діяльності*

СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМ КРИМІНАЛЬНИМ СУДОМ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ

На сучасному етапі розвитку, враховуючи низку серйозних випробувань з якими нині стикнулася Україна в боротьбі з агресією та сучасними геополітичними викликами, як ніколи важливою є консолідація, згуртованість та рішучість міжнародної спільноти у пошуку дієвих механізмів притягнення до відповідальності держав-агресорів й винних осіб. У зв'язку з цим, актуальності набуває питання дослідження тих механізмів, що уможливають реальне застосування міжнародно-правової відповідальності, сприяють відновленню правопорядку й справедливості у світі.

Одним з механізмів притягнення відповідних суб'єктів до відповідальності є діяльність Міжнародного кримінального суду (далі – Суд) – інституції, яка доповнює національні системи кримінального правосуддя, й до повноважень якої відноситься здійснення юрисдикції стосовно осіб, що вчинили найбільш тяжкі злочини, які викликають занепокоєння міжнародного співтовариства. Відповідно до Римського статуту Міжнародного кримінального суду (далі – Статут) юрисдикція Суду поширюється на такі найбільш тяжкі правопорушення, як: а) злочин геноциду; б) злочини проти людяності; с) воєнні злочини; d) злочин агресії [1]. В цілому, об'єктивними передумовами створення та функціонування Суду, на думку науковців, необхідно вважати велику кількість збройних конфліктів, військових агресій та війн, що змусило низку держав дійти згоди щодо неприпустимості безкарності за найбільш тяжкі злочини та необхідності сприяти запобіганню таким злочинам [2, с. 217].

Важливість діяльності й визнання юрисдикції цієї судової інституції для України показово підтверджується окремими рішеннями Суду. Зокрема, 17 березня 2023 р. Судом було видано ордери на арешт двох високопосадовців держави-агресора, підозрюваних у вчиненні воєнних злочинів [3]. Фактично, це дозволяє взяти під варту таких осіб на території будь-якої зі 123 країн, які визнають легітимність рішення Суду, й передати підозрюваних для відправлення правосуддя над ними за вчинення тяжких воєнних злочинів.

У той же час, ратифікація Статуту, імплементація його положень до національного законодавства й визнання юрисдикції Суду на території України протягом довгого часу викликала й продовжує продукувати палкі дискусії серед науковців й практиків. Це пов'язано з тим, що Україна хоч і приєдналася до Статуту ще у далекому 2000 році, проте так і не ратифікувала його з огляду на деякі протиріччя та суперечності

й невідповідність положень Статуту внутрішньому національному законодавству.

Переломним моментом у питанні ратифікації Україною Статуту стало прийняття Конституційним Судом України висновку № 3-в/2001 від 11 липня 2001р. де зазначалося, що такий міжнародний документ «не відповідає Конституції України, в частині, що стосується положень абзацу десятого преамбули та статті 1 Статуту, за якими «Міжнародний кримінальний суд ... доповнює національні органи кримінальної юстиції» [4]. Таким чином, задля ратифікації Статуту необхідним вбачалося внесення змін до Конституції України та низки національних актів у сфері кримінального права та судочинства, що дозволили б інтегрувати діяльність Суду до української судової системи, забезпечивши поширення його юрисдикції на відповідні категорії правопорушень, якщо такі вчиняються на території або щодо громадян України.

За більш ніж 20-річний період з часу приєднання до Статуту й прийняття висновку Конституційним Судом України, не дивлячись на те, що такий документ поки що лишається не ратифікованим, законодавство України поступово інтегрується й пристосовується до необхідності визнання повноцінної юрисдикції Суду на нашій території, що, серед іншого, є однією з вимог Угоди про асоціацію з Європейським Союзом [5]. Так, у 2016 р. прийнято Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» відповідно до положень якого ст. 124 Основного Закону доповнено положеннями наступного змісту: «Україна може визнати юрисдикцію Міжнародного кримінального суду на умовах, визначених Римським статутим Міжнародного кримінального суду» [6]. Таким чином, зроблено впевнений крок в межах процесу імплементації норм Статуту в українське законодавство та судову систему на шляху до набуття повноправного членства у Європейському Союзі.

Значним кроком у напрямку нормативного забезпечення співробітництва України з Судом є доповнення Кримінального процесуального кодексу України Розділом IX², який власне й стосується особливостей взаємодії законодавства, правоохоронних й судових органів нашої держави з цією міжнародною судовою інституцією у процесі розслідування злочинів, що підпадають під її юрисдикцію [7]. На думку науковців, запроваджені положення сприятимуть практичній реалізації співпраці, оскільки визначають: обсяг і порядок співробітництва; конкретне коло повноважень центральних органів України щодо співробітництва з Судом; підстави консультацій з Судом та передання кримінального провадження до Суду; порядок виконання функцій Суду на території України, зокрема, проведення процесуальних дій прокурором Суду; особливості застосування тимчасового арешту особи на прохання Суду; порядок передачі осіб до Суду [8, с. 489] тощо.

Хоча запроваджені механізми все ще не позбавлені певних неточностей, неузгодженостей та потребують детального аналізу й доопрацювання, такі нововведення є досить перспективними, оскільки більш чітко й зрозуміло окреслюють та визначають конкретні аспекти взаємодії національної і міжнародної систем кримінального правосуддя,

розширюють випадки застосування юрисдикції Суду на території України, що особливо актуально у контексті необхідності якнайшвидшого притягнення винних осіб за вчинення найбільш тяжких злочинів щодо нашої держави. Крім того, запровадження цих положень є рушійною силою до перебудови й реформатування системи українського судочинства на шляху до ратифікації Статуту й ефективної інтеграції України до спільноти європейських держав.

Варто погодитися з думкою, що не ратифікуючи Статут Україна шкодить сама собі, обмежує свої права та повністю не використовує передбачені цим документом механізми притягнення винних до кримінальної відповідальності за злочин геноциду, злочини проти людяності, воєнні злочини та злочин агресії [9, с. 168]. Не зважаючи на те, що повноцінне визнання Статуту вимагає від нашого законодавця проведення значних, глибоких й продуманих реформ усієї правової системи, слушною є й позиція, що Римський статут Міжнародного кримінального суду, в той же час, являє собою доволі «гнучкий» документ, який дозволяє шукати не протиріччя, а шляхи зближення між національними законодавствами та Статутом. Більше того, адекватне відображення у національному законодавстві та правозастосуванні міжнародно-правових норм та принципів, гарантом дотримання яких виступає Суд, дозволить виключити його невинуватене втручання у сферу кримінального судочинства окремої держави [10, с. 125].

Таким чином, національне законодавство, що закріплює правила взаємодії України з Судом у питаннях розслідування найбільш тяжких злочинів, все ще потребує подальшого реформування й удосконалення на шляху до ратифікації Статуту й набуття повноправного членства у Європейському Союзі. Саме адекватне відображення у законодавстві України норм, що уможливають застосування юрисдикції Суду на нашій території, якість запроваджених на національному рівні внутрішніх процедур є запорукою ефективної взаємодії з усією міжнародною спільнотою у питанні притягнення держав-агресорів та винних осіб до відповідальності, впевненого руху нашої держави до перемоги, повернення та відновлення світового правопорядку для усіх цивілізованих держав.

Список використаних джерел:

1. Римський статут Міжнародного кримінального суду від 17 липня 1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588
2. Смирнов М. І. Визнання Україною юрисдикції Міжнародного кримінального суду як механізм притягнення до відповідальності росії за злочин агресії проти України. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2023. № 1 (79). С. 216–222.
3. Situation in Ukraine: ICC judges issue arrest warrants against Vladimir Vladimirovich Putin and Maria Alekseyevna Lvova-Belova. *International Criminal Court*. URL: <https://www.icc-cpi.int/news/situation-ukraine-icc-judges-issue-arrest-warrants-against-vladimir-vladimirovich-putin-and>
4. Висновок Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського Статуту Міжнародного кримінального

- суду (справа про Римський Статут) № 3-в/2001 від 11 липня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003v710-01>
5. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 21 березня 2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011
 6. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) : Закон України № 1401-VIII від 2 червня 2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19#n2>
 7. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо співробітництва з Міжнародним кримінальним судом : Закон України № 2236-IX від 3 травня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2236-20#n13>
 8. Дроздов О. М., Дроздова О. В., Карпенко М. О., Зуев В. В. Співробітництво із Міжнародним кримінальним судом: організаційні, юрисдикційні та кримінальні процесуальні аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 8. С. 484–492.
 9. Смирнов М. І. Як ратифікація Римського статуту Міжнародного кримінального суду може вплинути на розслідування злочину агресії росії проти України. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2022. № 6. С. 164–169.
 10. Харитоновна О. В. Римський статут і Міжнародний кримінальний суд в контексті сучасних світових та українських кримінально-правових наукових тенденцій. *Український часопис міжнародного права*. 2014. № 4. С. 122–125.

Ключові слова: Міжнародний кримінальний суд, міжнародна відповідальність, найбільш тяжкі злочини, відповідальність за воєнні злочини.

Key words: International Criminal Court, international responsibility, grave crimes, responsibility for war crimes.

ПРИШЕДЬКО ОЛЕКСАНДР ЛЕОНІДОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального процесу,
детективної та оперативно-розшукової діяльності*

ДЕКРИМІНАЛІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ ЯК ПІДСТАВА ДЛЯ ЗАКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Відповідно до ст. 2 КПК України, завданнями кримінального провадження є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був

Журавльов Олександр Геннадійович Перелік галузевих засад кримінального процесу.	333
Клепівоський Володимир Геннадійович Специфіка документування місця події в умовах воєнного стану.	335
Кузнецов Олександр Максимович Окремі чинники, які впливали на формування різних типів (форм) кримінального процесу.	337
Кузнецова Людмила Валентинівна Кримінальне процесуальне право: огляд досліджень щодо визначення поняття.	339
Лукашук Каріна Русланівна Повідомлення про підозру як інститут кримінального процесуального права.	341
Мар'янова Світлана Сергіївна Щодо вдосконалення порядку постановлення та проголошення ухвал судом апеляційної інстанції.	344
Мельник Андрій Валерійович, Кіміліченко Христина Юріївна Щодо затримання особи, яка вчинила кримінальний проступок.	347
Насінник Микола Миколайович Щодо певних процесуальних змін українського законодавства у частині доказів та доказування у кримінальному провадженні в умовах воєнного стану.	350
Панайотов Євген Олександрович До проблеми правового регулювання забезпечення розумних строків під час досудового розслідування в умовах дії воєнного стану.	352
Понурко Тарас Андрійович Співпраця України з Міжнародним кримінальним судом: проблемні питання та перспективи удосконалення взаємодії.	356
Пришєдько Олександр Леонідович Декриміналізація кримінального правопорушення як підстава для закриття кримінального провадження.	359
Скоковська Яна Петрівна Визначення меж касаційного розгляду з огляду на положення КПК України та судову практику.	361
Сліпенюк Тетяна Михайлівна Зловживання процесуальними повноваженнями щодо всебічного, повного та об'єктивного встановлення обставин кримінального провадження.	365
Торжинська Тетяна Вікторівна Загальні характеристики підстав перегляду рішень за нововиявленими або виключними обставинами.	368